

ÖZÜN GÜRLEŞMESİ VE DİYAR-İ CİBRAN

“Tevazu, Tanrısal bir giysidir.”

Ninovalı Mor İshak (613-700)

9-16 Eylül 2019 tarihleri arasında ısrarlı davet üzerine, arkadaşım Habip Doğan ile Lübnan’ı ziyaret etmeye karar verdik. Bu ziyaret vesilesiyle uzun süredir yakından tanımayı arzuladığım Süryani-Marunî kardeşlerimizle selamlaştık. Yakınlaştık, birbirimize dokunduk. Hemhal olduk. Birlikte tarihin koridorlarında gezintiye çıktık. İnşili-çıkışlı tarihsel katmanlardan süzülüp gelen bir kültür zenginliğinin yarattığı sevecen üslubun kuşatılmışlığıyla gezimizi ve temaslarımızı tamamladık. O üslup, bizi zamanı bilinmeyen bir tarihe götürdü, orada adeta dondurup bıraktı.

Gördüğüm kadarıyla, Süryani-Marunî Kilisesinde, ruhsal zekâ, içsel disiplin, çalışkanlık ve kişisel bütünlükle birleşince zor olan çok şey başarılmıştır. Sivil toplumun da katkı sunduğu ruhsal ve düşünsel faaliyetlerin doruğa çıktığı bu diyarda, özellikle manastırlarda, koşulsuz sevginin gerekçelerini çağrıştıran gerçek bir ruhaniyeti gözlemledik, yaşadık.

Elbette buna koşut olarak yıllar önce öğrendiğim **“Bir herkes için, herkes bir için”** özdeyişinin doğruluğunu bizzat yaşarken; **“Yönetemiyorsan, yönetileceksin”** sözünü de burada tekrar hatırlamış oldum.

Teknolojik yeniliklerin sunduğu onca kolaylaştırmaya rağmen, geleneksel yaklaşımlar parçalanmakta, insanî değerler giderek aşınmakta ve her geçen gün –insan- ruhsal bir fakirliğin pençesine yuvarlanmaktadır. Onun için, duvarlar yerine manayı kanatlandıran köprülere ve yaklaşımlara çok ama çok ihtiyaç var. O halde, bütün alanlarda duvarlar yerine köprüler inşa etmeliyiz.

Çünkü köprüler, hayatın doğal döngüsünde akan yaşam enerjisinin pozitif akışını sembolize etmektedir. Hayat ise, iyiliği ve gelişimi, yaşam enerjisinde egemen kılmak anlamına gelmektedir. Kötülükse, bu enerjinin (sevginin) yoksunluğudur. İyiliklerin yokluğudur. İçsel ve dışsal duvarlar yaşam enerjisini bloke etmekte, iyiliği ve gelişimi engellemektedir.

Toplumsal yaşam içinde tıpkı bir nehir gibi doğal akmak, pozitif akışta olmak, kazanmak demektir. Sevgi yasasını yerine getirmektir. Çünkü insanlık, soğuk ve karanlık boşluklarda değil, insanın içinden geçen yolların (köprülerin) aydınlığındadır. O yolların (köprülerin) genişliğindedir. O yolların (köprülerin) temizliğindedir.

Lübnan Süryani-Marunî Kilisesini gezerken, dağların zirvesinde dolaşmaktan çok, ruhun doruklarında bir geziye çıktığımızı hissettik. Eserleri ve düşünceleri -(Doğu-Batı ekseninde)- dünya üzerinde geniş yankı uyandıran Lübnanlı Süryani-Marunî yazar Halil Cıbran'ın (1883-1931) “**Samimiyet tüm eylemlerimizi onurlu ve güzel kılar**” deyişini doğrulayan pratikler ve anlamlar gördük. Özün gürleşmesinin, içsel özgürlüğün, içsel barışıklığın ne denli önemli olduğunu bir daha yaşadık. Çünkü bu kilise, çoğulcu bir kültürün siyasi çalkantıları içinde başlı başına bir başarı hikâyesi sergilemektedir. Bu başarı hikâyesinin derinliğinde yatan temel dinamikler ve gerekçeler örnek oluşturacak nitelikte olup iyi anlaşılmalıya muhtaçtır.

Gözlemlediğim kadarıyla, kurumsal altyapısıyla Süryani-Marunî Kilisesinde sevgi bir yaşam bilgeliğine, disiplin ise özgün bir düzene dönüşmüştür. Mesihi anlamlarla insanların yaşama sevincine devamlı pozitif ruh aşılandığından özün gürleşmesi, denge içinde özden vermeyi geliştirmiştir. Kayıtsızlığın gücü kırılmış, umursamazlığın etkisi adeta baltalanmıştır. Vurdumduymazlığın tatlı gölgesi sorumluluğa ve ahlaka dönüşmüştür. İstisnai durumlar olsa da, hayata tepeden bakılmamaktadır. Aksine daima aynı mesafeden bakıldığı için, insanların hem yüzü, hem kalbi görülmektedir. Aynı ruh, aynı oranda olmasa da, herkesi kuşatmış, o ruhun anlamları karakteri dönüşüm yoluna sokmuştur. Mesihi bilinçle karılmış ruhsal gelişimin samimiyeti ve ciddiyetiyle yapılan hizmetler hayatın bütün alanlarına sirayet etmektedir. Bunun tezahürleriyle kilise, bütün boyutlarıyla canlı ve dinamiktir.¹ Sadece ruhanî gerekliliklerde değil, sosyal bütün hizmetlerde aktif ve

¹ Görev dağılımı içinde, kültürel yazınsal alan ve görsel-işitsel basın yayın başta olmak üzere, Marunî Kilisesi kurum ve kuruluşlarıyla, din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın hasta insanlara, düşkünlere, fakirlere, yoksunlara, mecalsiz olanlara, uyuşturucu bağımlılarına, kadın-erkek ayrımı yapmadan sokaklarda yaşayan evsiz insanlara, akıl hastalarına yardım ve hizmet sunmaktadır. Ruhban sınıfının sevk ve idare ettiği (manastırlara ait) hastanelerde akli melekelerini kaybetmiş 1200 akıl hastası bulunmaktadır. Bu akıl hastaları, Hristiyan, Müslüman ve başka inançlara mensuptur. Rahibeler, adanmışlıktan gelen büyük tevazuuyla gece-gündüz onlara hizmet sunmakta ve bakımlarını yapmaktadır. Başka hastanede uyuşturucu bağımlıları uzman rahipler/rahibeler tarafından tedavi edilmekte ve hayata kazandırılmaktadır.

Süryani yazar Ninovalı Mor İshak (613-700), “**Tevazu, Tanrısal bir giysidir**” diye yazmaktadır. “**Dolu başak eğitir, boş başak diktir**” sözünü hatırlatırcasına tevazu her tarafta hissedilmektedir. Çünkü mütevazı kişi hayattan, diğer insanlardan, bütün bir kâinattan ilham alır ve gücü yettiğinde başkalarına ilham verir. Mütevazı ruh nezaket ve merhametle karılmıştır. İnsanlara hizmet onun için onur meselesidir.

Tevazu, egonun kendi sınırlarına çekilmesidir. Haddini bilmesidir. Hem kendine, hem başkalarına, hem bütün varlığa saygı duymasıdır. Tevazu, kişiliğimizi ruhumuzla hizalayan güçtür. Tevazu, bir idrak biçimidir. ‘Sen’i duymak için ‘Ben’i susturmak, Ben’i haddinde tutmaktır.

Tevazu kendi değerimizi azaltmak değil, başka insanlara değer vermektir. Tevazu, benliğimizi aradan çıkararak, bütün varlığa gönül kapılarını açmaktır. Üstünlük taslamamak, insanın kendisini diğer insanlara ve hatta yaratılmışlara denk bilmesidir. İnsanın kendi benliğini yerli yerine koymasıdır. Benlik davası gütmemesidir. Kâinatı saran o eşsiz ilahî fısıltıyı

etkindir. Hizmet sunduğu sosyo-kültürel-eğitsel bütün alanlarda üretkenlik, edep ve adapla bütünleşmektedir. Sanatsal incelikler diğergam (empatik) değerlerle mayalanmış bir ruhla devam etmektedir. Onun için kendimizi dokunaklı temalarla beslenen çalışma ve aktivitelerin içinde bulmak, ziyaret esnasında anlamlı günler yaşamamıza neden olmuştur.

Geleceğe umutla bakmamıza davet eden yaşam bilgeliği, insanî özün gürleşmesi ve üretkenliğiyle birleşince, burada güzellikler arz-ı endam etmektedir. Ruhsal ve sosyal gelişmişliğin gölgesinde serinlemek ve her tarafta bize eşlik eden Süryani-Marunî rahiplerin sıcak misafirperverliği huzur vericiydi. Sıcak bir ağırlamanın kucağında ŞUMLOYO (tamamlayıcı) mantığına ait yitik/kayıp anlamların keyfini sürmek ve bu anlamları bizzat yaşamak, benim açımdan ayrı bir sevinç vesilesi oldu. Ve nitekim bu sevincimi yanımdaki Marunî yöneticilere “**sırrı keşfettiniz**” sözüyle dile getirdim.

Gündelik hayatta sıklıkla kullanılan teknolojik nimetler ve yenilikler, amaca varmak için birer araçtan başka bir şey ifade etmemektedir. Sadece hizmet amaçlı olarak kullanılmaktadır. Ruhun değerlerine dönük hiçbir etkisi yoktur. Onun için ruhsal gerekçelerden beslenen ve ilk başta çıplak gözle fark edilmeyen yaklaşımlar, belli bir süre sonra şaşırtıcı olmaktan çıkmaktadır.

Gözlemlediğim kadarıyla, kilise, Süryani-Marunî halkımızın gönlünde ve günlük çalışmalarında belirleyici bir yer kaplamaktadır. Ve bu da halk tarafından somut bir desteğe ve yardımlaşmaya dönüşmüş durumdadır.

Öbür taraftan sanatsal ama sade ve muhteşem mimarileriyle dikkat çeken kilise ve manastırlardaki ruh ve o ruhu var eden menzillerde gezintiye çıkmak, rahatlatıcı olmaktan çok, büyüleyici ve kuşatıcıdır. Burada her şey sarsılmaz bir ahenk ve denge içinde birbirini tamamlamaktadır. Çünkü her ayrıntı düşünülmüştür.

Dağların doruklarında, bazen gök kubbeyi tevazu ile öpen, bazen de derin vadilerden (vadi kadişa gibi) gök kubbeye sevgi ile selam yollayan kilise/manastırlardan yükselen çan sesleri gönül dünyasına hitap etmekte, birlikteliğe dayanan ortak yaşam ruhunu bizim gibi dışarıdan gelen ziyaretçilere hemen hissettirmektedir. Ve disiplin altına almaktadır.

Dağları kaplayan yeşilliklerin egemenliğinde sabahın serinliğinde yapılan dua ve ayinlerle, dağların başında ve eteklerinde yan yana duran ve bazen ayrı ayrı noktalarda dizili evlere ve bu evlerde yaşayan

duymak ve benliğini geri çekmesidir. Bir bilgenin dediği gibi, “**Nasıl karanlık ışığı açığa çıkarırsa, tevazu da kişide cennet ışıklarını aşikâr eder.**”

insanlara selam ve bereketler yollanmaktadır. Hissettiğim kadarıyla, bu durum uyum içinde yaşayan sakinlerin zarafetine ve nezaketine olumlu katkılar sunmaktadır. Gezdiğimiz ve gördüğümüz her yerde çalışanların sıcaklığı ve güler yüzlülüğü bunu çağrıştırmaktaydı.

İpeksi yumuşaklığıyla parlayan güneş, yaz mevsiminin son günlerinde dikkatimizi ve düşüncelerimizi hep o ormanlık sırtların üzerinde kurulu manastırlardaki hizmet anlayışına kaydırmaktaydı. Derin tefekkürlere sevk etmekteydi. Burada gömülü olan ruhanî atmosferi görmeden ve hissetmeden, bu atmosferin dönüştürücü gücüne inanmak gerçekten zordur. Burası, mezhep ayrımı yapmaksızın değerlerimizin geleceği için kaygılanan ve bu uğurda çaba gösteren kültür sever Süryaniler tarafından görülmesi gereken önemli bir yerdir. Bunu gelecek adına belirtmeyi bir sorumluluk olarak görmekteyim. Çünkü her bakımdan canlı görünen Lübnan Marunî Kilisesindeki sosyo-kültürel bilinci başka arayışlarda görmek mümkün değildir.

Burada **“Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür”** özdeyişi akla gelse de, ancak iç içe geçmiş bütün güzellikler ve gelişmişlikler, bunun bir kanıtı gibi uluorta düşünceleri aydınlatmaktadır. Bana öyle geliyor ki, tarihte Aziz Mor Afrem’in yönettiği Nusaybin ve Urfa okullarının temelleri üzerine şekillenen anlamlar, burada Süryani kültürünün gerçek bir tecrübesini yaşamaktadır, yaşatmaktadır.

Arabayla kıvrıla kıvrıla dolandığımız yolların, hayat gerçeğinde olduğu gibi, her zaman bize **“yavaşla”** dediğini duyar gibiydim. Ama itiraf etmeliyim ki, o dolambaçlı yolları gezerken, kendimi tarihin yaşayan bir parçası gibi hissediyordum. O denli ki, **“Biz çalışmak için yaşamıyoruz, yaşamak için çalışıyoruz”** sözünü burada daha iyi kavradığımı fark ettim. Bu sözün ne demek olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum.

Kendini okuyup yazmaktan ve kendisini tanıma çabasından uzaklaştığı için insan kendisine ve başkalarına yabancılaşmaktadır. Bu uzaklaşmayı ve yabancılaşmayı aşmak için çok çaba ve disiplin gerekiyorsa da, öncelikle özü (ruhu) gürleştirmenin yolları aranmalıdır. Süryani ruhaniyetinin temel payandalarından olan ve özellikle rahipliğin babası sayılan Aziz Antonius (251-356)’un dile getirdiği üzere, bütün mesele **“Kendimizi bilmektir.”** Bu bağlamda diyor ki, **“Allah’ı tanımak için öncelikle kendini tanımalısın!”**

“Kendini bilen Rabbini bilir” misali kayıtsız kalmamak ve çağın hastalığına kapılmamak için filozof/düşünür Epiktetos (MS 50-135)’un dediği gibi; **“Allah’ın bize verdiği en büyük nimet, sahip olduğumuz ama farkında olmadığımız özelliklerimizi, kendimizde keşfetme kudretidir.”** Bu da aktif ve disiplinli bir çalışmaya ve mücadeleye bağlıdır. Sıradanlığın, standartlaşmanın, bireyselliğin/bencilliğin alabildiğine yaygınlaştığı günümüzde, insan olarak bizi terk eden erdemleri ve ahlakları yeniden yakalamanın, insanî derinliğimizi ortaya koymanın ve kendimizi bilmenin çabasına

girmek rahatlatıcı olacaktır. Mesele sadece başarılı olmak, verimli olmak, bir makama gelmek, çok para kazanmak değildir. Asıl büyük zorluk başarılı olmak değil, gerçek özgün yeteneklerimizi keşfetmek ve imkânlarımız ölçüsünde onları en iyi şekilde hayata sunmaktır. **Mesele evde, iş ortamında, kilisede, toplumda, siyasette, yönetimde benlik davasından kurtulmak ve ŞUMLOYO ilkesinden beslenen tamamlayıcı bir yaklaşımla hizmetkâr olmayı becerecek bir ruh halini yakalamaktır.** Ve her şeye rağmen, bu anlayışı Lübnan Süryani-Marunî Kilisesi gibi, “**yaşa ve yaşat**” ilkesiyle yaşamak ve yaşatmaktır. Onun için Lübnan Marunî Kilisesiyle olan temaslarımızda çok sevindik. Bahtiyar olduk. Keyifli ve anlamlı geçen bütün görüşmelerimizde, karşılıklı sohbetlerimizde kadim Süryanice dilimizin Marunî Kilisesi tarafından sahiplenilmesinin gerekliliğini ve zorunluluğunu bir yükümlülük olarak dile getirdik. Bu düşüncemizin var olan mevcut farkındalık içinde yankı yaptığını sezdik. O denli ki, önemli şahsiyetlerle yaptığımız görüşmelerde, “**Tarihsel köklerimiz Süryaniceye dayanmaktadır. Süryanice tarihsel kökümüz demektir. Biz Marunîler gibi siz de Süryaniceyi lütfen ihmal etmeyiniz ve kaybetmeyiniz**” mesajıyla karşılaşılırdık. Göze çarpan bu can alıcı hassasiyetin ve uyanışın kalıcı meyvelere dönüşeceğini umuyorum. Bu arzumuz ve dileğimiz gerçeğe dönüşürse, işte o zaman kadim Süryanice dili gereken canlılığa kavuşacak, dağın doruklarında kurulu Marunî manastırların çabalarıyla çağın imkânlarına daha rahat kavuşacaktır.

Lübnan’a yolu düşenler ve özellikle Süryani-Marunî kilisesini ziyaret edecek olanların, başlı başına bir medeniyete dönüşmüş söz konusu ruhsal-kültürel birikimi fark edeceklerini düşünüyorum. Çünkü bir insanı, bir yeri, bir diyarı, bir yöreyi kavramanın yolu onunla tanışmaktan, onunla yakınlaşmaktan geçmektedir. Uzaktan okumalarla elde edilen izlenimler, bazen yanıltıcı olabilmektedir. Kavramak ve anlamak için samimi dokunuşlara, samimi sohbetlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bizi ayakta tutan ve hala içimizde yaşatmaya çaba gösterdiğimiz kültürümüzün bu çok güçlü boyutlarını ve anlamlarını bulmak için bunu geliştirmeliyiz. Ben o anlamları bulduğumu ifade etmek için bu izlenimlerimi yazıya döktüm. Bunu yaparken, her insanın, her yerin, her memleketin kendine özgü –inişli ve çıkışlı- bir hikâyesi olduğunu unutmadan bu düşüncelerimi paylaşıyorum.

Lübnan’daki Süryani-Marunî kilisesiyle yaptığım temaslardan çok şey öğrendim. Her anın keyfine vararak... ama aheste... aheste.

Ancak denildiği üzere, özün gürleşmesi için hiçbir zaman "**Ben oldum**" demeyeceksin. Dersen olmamışsındır. "**Ben oldum**" dediğin an bittiğin andır.

Onun için öğrenmek (devamlı öğrenmek) aslında kendimizi eğitmektir. Özümüzü gürleştirmektir. Kendimizi ve idrakımızı bir üst düzeye çıkarmaktır. Unutmamak gerekir ki, insan olduğumuz için önce insanlık mertebesine erişmemiz gerekir. Sonra bunu herhangi bir hizmet alanıyla taçlandırmalıyız.

Çünkü **“Herkes öğretmendir ve herkes sürekli olarak öğrencidir”** diyen Psikolojinin duayen babası Abraham Maslow’a göre; **“Eğitimin hedeflerinden biri, yaşamın değerliliğini öğretmek olmalıdır.”**

Rasyonel beyinler, insana **"insan"** olduğu için hizmet eder. Burada sosyal bir tespiti hatırlatmak isterim. Sosyal bir düşünür diyor ki; **"İnsanı insan yapan olaylar o kadar ciddi tecrübeler ve fırtınalardır ki, ya yolun sonundaki kapıyı bulursunuz ya da bu yol bir labirente dönüşür ve siz de o labirente kaybolur, yok olursunuz. Elinizi tutup sizi kaldıracak sıcak bir temas ararsınız. Bazen çok yakınınızda olur göremezsiniz, bazen de o el sizi bulur ama siz onun kıymetini bilmezsiniz."**

Hayatın akışı içinde çoğu kez, o yol da, o temas da, o el de, o anahtar da orada... Kendi içimizdedir. Bize düşen oraya girip bulmaktır. Bulduğumuzda kıymetini bilmek ve farkındalıkla hizmet etmek ve geliştirmektir.

Denildiği üzere, **“Ebediyen iyi olan, çıkarımıza olan değil, adalete uyandır.”**

Yusuf Beğtaş²

² Bu yazımı, şükran ve takdir duygularıyla, manastır reisi olan Abuna Fadi Almüsallam’ın mümtaz şahsında Lübnan’da el-Rahbâne’l-Antûniyye el-Mârûniyye ekoluna mensup Aziz Mor Eşaya Manastırının yürütmekte olduğu çalışmalara ve temsil etmekte olduğu değerlere ithaf ediyorum.

Halep valisi Sumağos’un oğlu olan Mor Eşaya, Aziz Mor Evgin’in öğrencisidir. 351-440 yılları arasında yaşamıştır. Mardin-Nusaybin’e bağlı Bagok (İzla) dağında bulunan Mor Evgin Manastırı’nda münzevilik yaşamına girmiştir.